

Voorzitter, ik zal me keurig houden aan het verzoek om per grondwetsartikel inbreng te leveren en begin daarom met **35.784** het opnemen van een bepaling over het recht op een eerlijk proces

Voorzitter

Het recht op een eerlijk proces staat al in artikel 6 EVRM en artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en heeft daarmee ook doorwerking in het Nederlandse recht. Bovendien bevinden zich in onze nationale wetgeving en jurisprudentie reeds alle elementen van het recht op een eerlijk proces.

Ik geef twee willekeurige voorbeelden: artikel 1 Wetboek van Strafvordering ziet toe op een eerlijk proces. Daarnaast zal bij invoering van het nieuwe wetboek van Strafvordering drie nieuw te codificeren rechtsbeginselen worden opgenomen, het recht op een eerlijk proces binnen een redelijke termijn, de onschuldpresumptie en het slachtofferbelang.

De Raad van State stelde in haar uitspraak in 2014 “het recht op een eerlijk proces, waaronder begrepen het recht op gelijke proceskansen geldt immers evenzeer binnen de nationale orde en evenzeer los van verdragsbepalingen”.

Hetgeen nog eens bevestigd werd bij haar uitspraak in 2022 nr. 557: als sprake is van een *“zodanige schending van de beginselen van een goede procesorde, dan wel fundamentele rechtsbeginselen, dat dan geoordeeld moet worden dat er geen eerlijk proces is geweest”*.

50PLUS vraagt daarom aan de minister wat de meerwaarde is van deze toegevoegde grondwetsbepaling behalve een symbolische? Graag een reactie.

Ik herhaal het wijze advies van de College voorzitter Van der Burg waarbij de Vice President van de Raad van State De Graaf zich aansloot tijdens een deskundigenbijeenkomst over zorgvuldige wetgeving: *Wees zuinig met wetgeving, in plaats van nieuwe wetgeving kijk eerst wat er al is en introduceer, uitsluitend in uitzonderingsgevallen, nieuwe wetgeving.*

Kan de minister in dat kader mijn fractie uiteenzetten welk probleem wordt opgelost door invoering van het grondwetsartikel “het recht op een eerlijk proces” welk recht immers al bestaat.

Voorzitter,

Het nieuwe grondwetsartikel is veel beknopter dan artikel 47 van het Handvest. Is het niet nadelig dat dit nieuwe artikel veel minder duidelijk is over wat het recht op een eerlijk proces inhoudt?

De minister betoogde op 30 maart jl. dat het voorgestelde grondwetsartikel een aanvulling vormt op de verdragsbepalingen en een ruimere reikwijdte kent.

Wat bedoelt de minister precies met het aanvullen op verdragsbepalingen? Waar vindt zij dat artikel 6 EVRM en artikel 47 van het Handvest niet volledig in zijn? Graag een verduidelijking.

Voorzitter, en dan nog over de ruimere reikwijdte.

Dit als een klassiek grondrecht geformuleerde recht op een eerlijk proces geeft de burger een individueel recht op de uitoefening van dat recht.

Kort door de bocht; de overheid en de wetgever mogen de burger niet van de rechter afhouden.

Welke consequenties heeft dit voorgestelde artikel straks?

Kan bijvoorbeeld na invoering door de burger gesteld worden dat hij zijn recht op een eerlijk proces niet kan uitoefenen omdat de overheid te hoge griffierechten eist alvorens je een gerechtelijke procedure kan starten?

Bedoelt de minister dat met de ruimere reikwijdte van dit grondwet artikel ten opzichte van de reeds bestaande verdragsbepalingen?

Graag een helder antwoord van de minister.

Voorzitter, **35.785** het opnemen van een bepaling voor een gekozen kiescollege voor niet – ingezetenen voor de verkiezing van EK leden.

Voorzitter,

Momenteel is er voor Nederlanders woonachtig in het buitenland, de zogeheten niet-ingezetenen, geen mogelijkheid om een stem uit te brengen voor de Eerste Kamer der Staten-Generaal. Het voorliggende wetsvoorstel maakt dit straks wel mogelijk, zodat gelijktrekking

plaatsvindt met de verkiezingen van de leden van de Tweede Kamer en het Europees Parlement.

Zij kunnen straks hun stemrecht uitoefenen via een kiescollege dat vervolgens actief kan stemmen voor de verkiezing van Eerste Kamerleden, tezamen met Provinciale Staten en de kiescolleges in Caribisch Nederland.

Dit voorstel is in eerste lezing al uitgebreid behandeld waarbij 50PLUS heeft aangegeven vóór dit voorstel te zijn.

Het bepalen van de stemwaarde gebeurt op basis van het aantal geregistreerde stemgerechtigden, vermenigvuldigd met een correctiefactor. Dus het laten registreren is een absolute voorwaarde om een stem uit te kunnen brengen via het kiescollege.

Mijn fractie vraagt aan de minister hoe zij zorg draagt dat de informatievoorziening zodanig is dat de in het buitenland woonachtige Nederlander ervan doordrongen wordt dat de voorwaarde om te stemmen een tijdige registratie voor de kiescollegeverkiezing vergt.

Begrijpen deze Nederlanders dat ze enkel via het Kiescollege hun stem kunnen uitbrengen. Want het is nogal een omslachtige weg en zal niet meteen duidelijk zijn voor een ieder.

Graag een verheldering van de minister hoe de informatie hiervoor wordt gegeven en hoe de eerstvolgende EK verkiezing wordt voorbereid als dit voorstel wordt aangenomen.

Voorzitter, **35 786** het opnemen van een algemene bepaling dat luidt:
de Grondwet waarborgt de grondrechten en de rechtsstaat

Voorzitter,
wat houdt deze zo ruim geformuleerde toevoeging nu exact in?

Hoe verhoudt zich deze toevoeging met bijvoorbeeld artikel 22 lid 2 Grondwet:

“Bevordering van voldoende woongelegenheid is voorwerp van zorg der overheid”

Dit sociale grondrecht houdt in dat iedereen recht heeft op huisvesting maar ik vertel hier niets nieuws dat dit recht slechts op papier bestaat. Jong en oud smachten naar passende woonruimte maar die is niet en komt er ook niet in de nabije toekomst.

In december 2019 is een motie van 50PLUS aangenomen waarbij de regering werd opgeroepen om de lokale partijen te ondersteunen bij het opstellen van woon-zorgvisies zodat doorstroom op de huizenmarkt kon plaatsvinden. Maar uitvoering van deze visies leiden niet tot meer beschikbaarheid van woonruimte. De overheid schiet in haar zorgplicht voor voldoende woongelegenheden schromelijk tekort.

Voorzitter,

Ik lees in nota n.a.v. het verslag¹ dat de normatieve en interpretatieve functie van deze voorgestelde algemene Grondwettelijke bepaling zich niet alleen richt op de grondwetgever maar ook indirect op de andere ambten en organen die zich tevens aan de Grondwet moeten houden.

Kan de minister aangeven of met de voorgestelde grondwet toevoeging de burger hiermee een afdwingbaar grondrecht heeft op woonruimte? Zo niet, wat houdt die waarborg van grondrechten dan feitelijk in? Graag een reflectie van de minister op dit punt want grondrechten die juridisch niet afdwingbaar zijn zet de burger op het verkeerde been.

Dat dit voorgestelde artikel slechts een normatieve versterking van de Grondwet zal zijn, ontgaat 99,9 % van de Nederlandse bevolking, in plaats van duidelijkheid schept het onduidelijkheid voor hen.

Voorzitter, tot slot over dit voorstel:

Wat zou het oordeel van de minister zijn over de motie Van der Graaf aangaande het opnemen van verschillende belangrijke mensenrechten in deze bepaling als deze motie niet was aangehouden? Graag een reactie.

Voorzitter, **37.787** het vervallen van additionele grondwet artikelen omdat die zijn uitgewerkt.

Voorzitter, dit wetsvoorstel is in eerste lezing op 16 juni 2020 in de Eerste Kamer als hamerstuk afgedaan en 50PLUS heeft hierover geen vragen.

Voorzitter, **35.789** de Herijking Grondwetherziening procedure artikel 137 GW

¹ Nota n.a.v. het verslag d.d. 28 september 2021, Tweede Kamer vergaderjaar 2021-2022, 35766, nr.6

Voorzitter,

Iedere grondwetswijziging vindt plaats in een eerste en tweede lezing juist omdat veranderingen van welke aard dan ook in de Grondwet met de grootst mogelijke zorgvuldigheid moeten worden omkleed.

Dit voorstel ziet er op toe dat die herzieningsprocedure spoediger wordt doorlopen waardoor een grondwetsherziening sneller kan worden afgerond.

Strategische sabotage zoals nu nog mogelijk is omdat de regering en/of de Tweede Kamer de behandeling van een tweede lezing uitstellen en vertragen enkel vanwege de mogelijkheid om te wachten op een opvolgende Tweede Kamer waarvan de samenstelling gunstiger zou zijn vind mijn fractie volstrekt verwerpelijk. Het moet gaan om de inhoudelijke discussie van een grondwetsvoorstel.

Dit voorstel behelst dat de nieuwe Tweede Kamer en regering voortvarend met de tweede lezing aan de slag moeten gaan, zo niet dan zal het grondwetsvoorstel van rechtswege vervallen. Dat is de stok achter de deur.

Veel is al gezegd over de inhoud van het begrip “voortvarend”.

In de nota n.a.v. het verslag schrijft de regering dat zij ervan overtuigd is dat indien een voorstel in tweede lezing, direct op de dag van eerste samenkomst in behandeling wordt genomen en zowel de regering als de Tweede Kamer die behandeling voortvarend ter hand neemt, een tijdige en gedegen wetbehandeling in alle gevallen mogelijk is. Ook bij een tussentijdse ontbinding van de Tweede Kamer.

Dat laatste betwijfelt mijn fractie. Weliswaar heeft de minister in de Tweede Kamer een berekening gemaakt gerelateerd aan 2002 waarin het kabinet reeds na 87 dagen viel waarbij ze betoogde dat in zo'n geval een grondwetsvoorstel in tweede lezing nog met de benodigde zorgvuldigheid behandeld kan worden maar dat ziet mijn fractie anders.

In het geval dat de tweede lezing door de nieuwe Tweede Kamer qua termijn onhaalbaar is geworden door de val een kabinet, vervalt het grondwet voorstel van rechtswege ondanks dat voortvarendheid werd betracht door zowel de regering als de Tweede Kamer.

Zou in zo'n geval niet een soort hardheidsclausule kunnen gelden, dat de tweede lezing puur door overmacht geen doorgang kan vinden?

Het zou toch heel onbevredigend zijn dat daarmee de gehele grondwetherziening procedure opnieuw zou moeten worden doorlopen.

Hoe kijkt de minister hier tegenaan, graag een reactie van haar kant.

Voorzitter, **35.790** De onschendbaarheid van het brief-, telefoon- en telegraafgeheim artikel 13 GW

Voorzitter,

Het leidt geen twijfel voor mijn fractie dat dit artikel aan modernisering toe is.

Het is zinvol en noodzakelijk dat ook gekeken wordt naar toekomstige vormen van telecommunicatie die grondwettelijke bescherming nodig hebben.

Dat een ieder recht heeft op eerbiediging van zijn brief- en telecommunicatiegeheim wordt steeds actueler alleen al door alle technische vernieuwingen die de inbreuk op dit recht kunnen doen toenemen.

Voorzitter,

De minister stelt in de nota n.a.v. verslag van de Tweede Kamer dat dit artikel enkel een verticale werking heeft overheid - burger en niet op burgers onderling, de horizontale werking.

Want zo stelt ze; de bescherming in horizontale verhoudingen is al geregeld in diverse wetgeving en ook in artikel 8 EVRM.

Kan de minister aan 50PLUS twee zaken duidelijk maken:

- Wat is erop tegen om aan dit voorgestelde artikel ook horizontale werking te verlenen, welke argumenten heeft de minister om deze werking te ontzeggen?
- En waarom wordt bij deze grondwetswijziging expliciet verwezen naar Nederlandse en internationale wetgeving die blijkbaar volstaan voor bescherming voor burgers onderling, terwijl bij de grondwetswijziging over het recht op een eerlijk proces – ook vastgelegd in verdragen en Nederlandse wetgeving - een apart artikel moet worden opgenomen waarbij ik verwijs naar het door mij onder **35.784** aangevoerde.

Mijn fractie begrijpt niet dat bij de vandaag te behandelen grondwetswijzigingen de ene keer blijkbaar de internationale verdragen volstaan om de rechten van de burger te borgen en bij andere niet? Graag een toelichting van de minister.

Tot slot Voorzitter aangaande dit voorstel.

Wanneer, zo vraag ik de minister wordt de ePrivacy Verordening vastgesteld als vervanger van de ePrivacy Richtlijn, dat zou ergens in 2022 plaatsvinden. En klopt het dat de inwerkingtreding daarvan pas na 2 jaar plaatsvindt.

Wat betekent dat in concreto voor de overgangperiode?

Voorzitter, dit was mijn inbreng in eerste termijn en we wachten met belangstelling de antwoorden af van de gestelde vragen.